

Foto: Riksantikvaren/Arne Kjersheim

Vi ser iblant helleristningene malt med rød farge. Denne malingen er blitt påført i vår tid, for at det skal være lettere å se dem. Umalte ristninger viser bedre hvordan de opprinnelig så ut. I dag blir bergkunst sjeldent malt opp. Malingen kan skade fjellet og føre til raskere forvitring. Dessuten kan den virke inn på mulighetene for framtidige vitenskapelige datering.

Lysforholdene har stor betydning for hvordan umalte helleristninger framtrer. Den lave kveldssola får ristningene til å «stige opp av» fjellet.

Som alle forhistoriske kulturminner i Norge, er også helleristningene i Alta fredet.

Foto: Riksantikvaren/Arne Kjersheim

Bergkunsten i ALTA

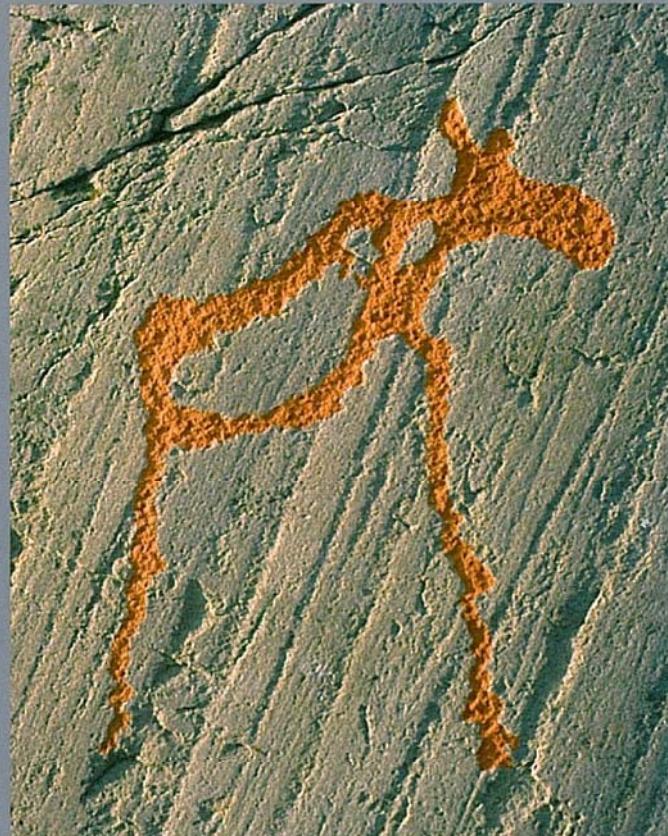

Foto: Riksantikvaren/Arne Kjersheim

Bergkunsten i Alta
ble i 1985 innskrevet på
UNESCOs verdensarvliste

Helleristningene i Alta er den største, kjente samlingen av helleristninger i Nord-Europa fra et veidefolk. De første funnene ble avdekket i 1973. Helleristningene i Alta er mellom 6200 og 2000 år gamle.

En helleristning er en figur som er hogd, slipt eller risset inn på en stein eller bergflate. Ofte er de lagd etter virkelige modeller, som dyr, gjenstander eller mennesker. Noen ganger kan de være lett å kjenne igjen, andre ganger kan det være vanskelig eller umulig å forstå hva de skal forestille. Helleristningene har to betydninger: For det første avbilder de en konkret situasjon, for det andre har de en symbolisk betydning og kan signalisere gruppetilhørighet, religiøse trosforestillinger, ritualer, sjamanisme, ideologi eller makt.

VARIERTE BILDER

Det som gjør helleristningene i Alta så spesielle, er det at de er så varierte og inneholder så mange ulike figurer. På de fire avdekkete feltene finnes det mer enn 5000 figurer. De mest karakteristiske bildene er av dyr, særlig rein og elg. Men vi ser også andre dyr som bjørn, fugl og fisk; gjenstander som fiskegarn, spyd og båter; og mennesker i ulike aktiviteter. Mange av figurene er av høy kunstnerisk kvalitet

og er veldig godt bevart. De er lagd av folk som levde av jakt, fangst og fiske. De fleste av figurene er ganske små – mellom 20 og 40 cm høye. Noen av dem er ganske naturalistiske, andre mer geometriske og stiliserte.

Foto: Riksantikvaren/Knut Helskog

Den store samlingen av helleristninger kan tyde på at det fantes flere store, rituelt viktige områder ved bunnen av Altafjorden. Trolig var Alta møtested for folk fra både kystområdene og innlandet. Folk samlet seg her for å delta i ritualer og seremonier, for å utveksle kunnskaper og erfaringer og for å avgjøre saker som var viktige for fellesskapet, for enkeltmenneskene og for forholdet mellom de ulike stammene.

Foto: Riksantikvaren/Knut Helskog

Ristningene ble hogd inn i fjellet med hammer og meisel. Hammeren var lagd av stein eller horn; meiselen av en hard bergart. Figurene ble lagd på svaberget i strandsonene. Etter hvert som landet hevet seg i forhold til havet, ble de nye figurene hogd inn på de svabergene som dukket opp

Foto: Riksantikvaren/Knut Helskog

Foto: Riksantikvaren/Knut Halskog

VEIDERISTNINGER

Veideristningene blir datert til steinalderen. Veideristninger finner vi hovedsakelig på Vestlandet, i Midt-Norge og i Nord-Norge. Bildene framstiller blant annet rein, elg, bjørn, fisk og båter og er ofte satt sammen i scener og komposisjoner. Motivene gir assosiasjoner til samfunn med en økonomi og en livsform som besto av jakt, fangst, sanking og fiske.

MOTIVENE

I årtier har forskere og andre forsøkt å finne ut hvorfor bergbildene ble lagd, og hvem som lagde dem. I dag blir bergkunsten tolket som en del av en komplisert trosverden, og

Foto: Riksantikvaren/Arvid Kiersheim

blir studert i forhold til økonomiske, sosiale, politiske og territoriale betingelser. Motivene på bildene blir satt i sammenheng med landskapet, omgivelsene, topografin og med fjellets egenartete utseende. Bildene blir tolket som menneskenes oppfatning av universets innretning, og som en måte å skape orden i tilværelsen på.

Samfunnsforholdene og menneskenes oppfatning av verden har endret seg. Det gjelder trolig også meningsinnholdet i bergbildene, som er blitt til over lang tid. Mange av motivene kan vi finne igjen i ulike kulturer, uten at de har betydd det samme overalt.

Foto: Riksantikvaren/Anne Kiersheim

TILGJENGELIGHET

Bergkunsten er en kulturskatt, som flest mulig burde få anledning til å oppleve. Derfor er noen av lokalitetene tilrettelagt for besökende. På grunn av at bergkunsten er veldig sårbar, kan man imidlertid ikke skilte alle eller legge dem til rette for besökende.

På de feltene som er lagt til rette for besökende, er enkelte av helleristningene malt opp, for at de skal være lettere å se. Det er bygd gangveier og plattformer, som sparer kunsten for tråkk og slitasje, samtidig som de gjør det lettere for folk å komme til og se kunsten.

BERGKUNSTEN I ALTA

UNESCO

Unesco er FNs organisasjon for utdanning, vitenskap, kultur og kommunikasjon (United Nation's Educational, Scientific and Cultural Organization). Unescos mål er å bidra til fred og trygghet gjennom internasjonalt samarbeid på disse områdene. Organisasjonene ble opprettet i 1945, og Norge ble medlem i 1946.

❖ UNESCOs konvensjon for vern av verdens kultur- og naturarv

Konvensjonen for vern av verdens kultur- og naturarv ble vedtatt i 1972, etter at kulturminner og naturområder i økende grad hadde blitt utsatt for press i form av krig, naturkatastrofer, forurensing, turisme eller ganske enkelt forfall.

Konvensjonen oppfordrer alle land til å fremme vern av kultur- og naturarv av lokal eller nasjonal betydning. Konvensjonens fremste mål er å identifisere kultur- og naturarv av universell verdi. Behovet for et felles løft, både menneskelig og økonomisk, ble synlig gjennom den internasjonale redningsaksjonen av kulturminner i Egypt og Nubia, da Aswan-dammen skulle bygges tidlig på 1960-tallet. Seksti land deltok, deriblant Norge.

Kultur- og naturarven kan omfatte monumenter, bygninger – enkeltvis eller i grupper, kulturlandskap eller naturområder. Den kan være naturskapt, eller skapt av mennesker og natur i fellesskap. Den kan være et byggverk som representerer et viktig historisk utviklingstrinn, eller et naturfenomen av eksepsjonell eller vitenskapelig betydning.

Norge ratifiserte konvensjonen 12. mai 1977. Verdensarvkomitéen har så langt godkjent sju norske nominasjoner til verdensarvlista: Bryggen i Bergen (1979), Urnes stavkirke (1979), Røros bergstad (1980), Bergkunsten i Alta (1985), Vegaøyane (2004), Vestnorsk fjordlandskap (2005) og Struves meridianbue (2005).

Å bli nominert som verdensarvområde, innebærer ikke noen ny form for vern, men er en ekstra anerkjennelse og status.

For mer informasjon om verdens natur- og kulturarv se UNESCOs internetsider (<http://www.unesco.org>)

Riksantikvarens internetsider (<http://www.ra.no>) presenterer de norske verdensarvstedene.

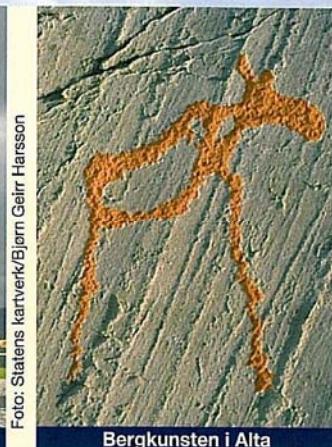

Foto: Statens kartverk/Bjørn Geirr Harssan

Foto: Trond Taugbøl

Foto: Trond Taugbøl

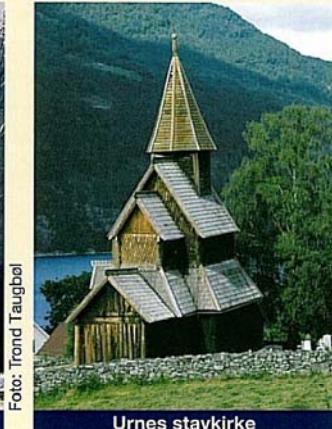

Foto: Riksantikvaren/Arve Kjersheim

Foto: Riksantikvaren/Andreas Dreyer

NORGES VERDENSARVSTEDER

- 1 Struves meridianbue
- 2 Bergkunsten i Alta
- 3 Vegaøyane
- 4 Røros bergstad
- 5 Vestnorsk fjordlandskap
- 6 Urnes stavkirke
- 7 Bryggen i Bergen

Dronningensgt. 13
Postboks 8196 Dep. 0034 Oslo
Tlf: 22 94 04 00 - Fax: 22 94 04 04
<http://www.ra.no>

fra havet. De delene av svabergene hvor de gamle figurene var hogd inn, ble da liggende høyere, og ble ikke lenger brukt til å hogge inn nye figurer på. Helleristningenes beliggenhet har trolig vært viktig for kommunikasjonen med åndenes verden. I strandsonen møtes vann, jord og himmel. Kan det bety at helleristningene i strandsonen symboliserer at kommunikasjonen mellom åndene og gudene i de tre verdenene foregikk der hvor de tre sonene faktisk møttes, både fysisk og åndelig? Var det der menneskene kunne kommunisere med åndene?

Foto: Riksantikvaren/Arvid Kjersheim

BERGKUNST

Bergkunst er fellesbetegnelsen på forhistoriske bilder som er risset, hogd, slipt inn eller malt på fjell. De er uttrykk for tidligere tiders oppfatning av verden og menneskenes plass i den.

Allerede for 30-40 000 år siden ble det lagd bergbilder, blant annet i Australia og Frankrike. Bergbildene i Norge er opp til 9000 år gamle og finnes som helleristninger på bergflater og løse steiner, eller som malerier i huler og hellere.

Helleristninger er en av bergkunsttypene, og de blir igjen delt inn i ulike typer. I dag er det vanlig å dele dem inn i forhold til ivervret: veideristninger, som har med jakt og fangst å gjøre, og jordbruksristninger, med tilknytning til husdyrhold og åkerdyrkning.